

LBRIS

We know
books

JAVIER MARÍAS

Mâine în bătălie
să te gândești
la mine

Traducere din limba spaniolă, revizuită
DIANA MOȚOC

LITERA

București

Nimeni nu se gândește vreodată că s-ar putea trezi cu o moartă în brațe, nici că n-are să-i mai vadă chipul al cărui nume și-l aduce aminte. Nimeni nu se gândește vreodată că cineva are să moară în momentul cel mai nepotrivit, în ciuda faptului că lucrul ăsta se întâmplă mereu, și credem că nimeni neprevăzut n-are să moară lângă noi. De multe ori, sunt ascunse faptele sau împrejurările: pe cei care trăiesc și pe cel care moare – dacă are timp să-și dea seama – îi rușinează adesea forma morții posibile și aparențele și, de asemenea, cauza. O indigestie cu fructe de mare, o țigară aprinsă în clipa când cazi în somn și care aprinde așternutul sau, și mai rău, lâna unei pături; o alunecare la duș – ceafa –, cu zăvorul tras la baie; un fulger care despică un copac de pe un mare bulevard și copacul, căzând, strivește sau seceră capul unui trecător, poate un străin; să mori în ciorapi ori la frizer, cu baveta pusă, într-un bordel sau la dentist, ori mâncând pește și înghițind un os; să mori înecat precum copiii a căror mamă nu se află acolo ca să le introducă degetul în gât și să-i salveze; să mori pe jumătate barbierit, cu un obraz plin de spumă și cu barba inegală de-acum și până la sfârșitul veacurilor, dacă nimeni nu observă și, din milă estetică, nu termină treaba; ca să nu mai vorbim despre momentele cele mai lipsite de noblețe ale existenței, cele mai ascunse, despre care niciodată nu

se vorbește, decât în adolescență, fiindcă apoi nu mai există pretext, deși mai sunt unii care le trâmbițează, ca să facă o glumă ce niciodată nu are haz. Dar aceasta e o moarte oribilă, se spune despre unele morți; dar aceasta e o moarte ridicolă, se spune, de asemenea, printre hohote de râs. Se râde fiindcă e vorba de un dușman în sfârșit răposat sau de cineva îndepărtat, cineva care ne-a insultat sau care locuiește în trecut de multă vreme, un împărat roman, un străbunic ori cineva puternic, în a cărui moarte grotescă se vede doar justiția, încă vitală, încă omenească, pe care, în fond, am dori-o pentru toată lumea, inclusiv pentru noi. Cât mă bucur de această moarte, cât o regret, cum o sărbătoresc. Uneori, ca să ne stârnească râsul e destul ca mortul să fie un necunoscut despre a cărui nenorocire inevitabil rizibilă citim în ziare, săracul, se spune printre râsete; moartea ca reprezentație ori ca spectacol, care se dă la știri, întâmplările toate care se povestesc, se citesc ori se ascultă, percepute ca teatru, există întotdeauna un grad de irealitate în ceea ce ni se aduce la cunoștință, ca și cum nimic nu s-ar întâmpla niciodată cu adevărat, nici măcar ce ni se întâmplă nouă și nu uităm. Nici măcar ceea ce nu uităm.

Există un grad de irealitate în ce mi s-a întâmplat mie, o poveste care, pe deasupra, încă nu s-a sfârșit, sau poate că ar trebui să folosesc un alt timp verbal, acela clasic în limba noastră când povestim, și să spun *ce mi se întâmplase*, chiar dacă nu s-a sfârșit. Poate că acum, povestind, mă pufnește râsul. Dar nu cred, fiindcă totul e încă prezent, iar moarta mea nu locuiește în trecut de multă vreme, n-a fost nici puternică, nici o dușmană și, fără îndoială, nu pot să spun nici că a fost o necunoscută, cu

toate că știam puține despre ea când a murit în brațele mele – acum, în schimb, știu mai multe. Am avut noroc că încă nu era goală, sau nu de tot, tocmai ne dezbrăcam unul pe celălalt, așa cum se întâmplă de obicei prima oară când se întâmplă asta, adică în nopțile inaugurale, care capătă aparența neprevăzutului ori care se prefac a fi nepremeditate, ca să lase pudoarea neatinsă și ca să poată exista o senzație de inevitabil, îndepărtându-se, astfel, vina posibilă; oamenii cred în predestinare și în intervenția sorții, când le convine. Ca și cum toată lumea ar avea interes să spună, la nevoie: „Nu eu am căutat-o, nu eu am vrut-o“, când lucrurile ies rău ori deprimă, sau le regretăm, ori se pare că ne-am făcut rău. Nu eu am căutat-o, nici n-am vrut-o, ar trebui să spun acum, când știu că ea a murit și că a murit nepotrivit în brațele mele, aproape fără să mă cunoască – nemeritat, nu mi se cuvenea să fiu lângă ea. Nimeni nu m-ar crede dacă aș spune-o, dar asta, totuși, nu are prea mare importanță, de vreme ce eu sunt cel care povestește; e totuna dacă sunt ascultat ori nu. Nu eu am căutat-o, nu eu am vrut-o, spun acum, așadar, ea însă nu mai poate să spună asta și nimic altceva, nici să dezmintă, ultimul lucru pe care l-a spus a fost: „O, Doamne, și copilul“. Primul lucru pe care l-a spus a fost: „Nu mă simt bine, nu știu ce-i cu mine“. Vreau să spun primul lucru după întreruperea demersului premergător, ajunseserăm în dormitorul ei și eram pe jumătate întinși, pe jumătate îmbrăcați și pe jumătate dezbrăcați. Deodată s-a retras și mi-a acoperit buzele, ca și cum nu ar fi vrut să înceteze să mi le sărute, m-a îndepărtat suav cu dosul mâinii și s-a așezat pe o parte, cu spatele la mine, iar când am întrebat-o „Ce se

întâmplă?”, mi-a răspuns așa: „Nu mă simt bine, nu știu ce-i cu mine“. I-am văzut atunci ceafa pe care nu i-o văzusem niciodată, cu părul puțin ridicat, puțin încurcat și puțin transpirat, deși nu era cald, o ceafă de secol nouăsprezece, pe care curgeau șanțulețe ori fire de păr negru, lipit, ca de sânge, pe jumătate uscat, sau noroi, ceafa cuiva care a alunecat în baie și-a mai avut timp să închidă robinetul. Totul s-a petrecut foarte repede și n-a lăsat timp pentru nimic. Nici să chem un medic (dar ce medic la trei dimineața, medicii nici măcar la ora prânzului nu se mai duc acasă la cineva), nici să dau de veste unui vecin (dar cărui vecin, eu nu-i cunoșteam, nu eram la mine acasă, nici nu mai fusesem vreodată în acea casă, în care eram un invitat, și acum un intrus, nici măcar pe strada aceea, doar de câteva ori în cartier, cu multă vreme înainte), nici să-i telefonez soțului (dar cum puteam eu să-i telefonez soțului, care, pe deasupra, era într-o călătorie și nici măcar nu-i știam numele întreg), nici să-l trezesc pe copil (și de ce să-l fi trezit pe copil, cât de mult ne-a luat să adoarmă) și nici să încerc să o ajut eu însumi, s-a simțit rău dintr-odată, la început m-am gândit ori ne-am gândit că îi picase rău cina cu atâtea întreruperi sau (m-am gândit eu singur) că era deja deprimată ori că avea remușcări sau că i se făcuse frică, cele trei lucruri iau adesea forma indispoziției și a bolii, frica, depresia și remușcarea, mai ales dacă aceasta din urmă apare simultan cu faptele care o provoacă, totul în același timp, un *da* și un *nu* și un *poate* și, între timp, totul a continuat ori s-a dus, nefericirea de a nu ști și de a trebui să acționezi fiindcă trebuie să-i dai un conținut timpului care nu așteaptă și trece neîncetat: să hotărăști fără să știi,

să acționezi fără să știi și, ca atare, prevăzând cea mai mare și cea mai comună nenorocire, precum și cea care vine apoi, percepută în mod normal ca o nenorocire mai mică, dar percepută de toți zilnic. Un lucru cu care ne obișnuim, nu-i dăm mare importanță. S-a simțit rău – și nu îndrăznesc să o numesc – Marta, acesta era numele ei, Téllez, numele de familie, a spus că i s-a făcut rău, iar eu am întrebat-o: „Ce fel de rău, de la stomac sau te doare capul?” „Nu știu, un rău groaznic, în tot corpul, simt că mor.” Tot acel corp care începea să fie în mâinile mele, mâinile care se duc peste tot, mâinile care îmbrățișează ori mângâie ori caută și, de asemenea, lovesc (o, a fost fără să vreau, involuntar, nu trebuie să mi se ia în seamă), gesturi uneori mașinale ale mâinilor care încearcă un corp întreg, care încă nu știu dacă le bucură, și deodată acest corp suferă o indispoziție, cea mai difuză dintre toate indispozițiile, în tot corpul, cum a spus ea, iar ultimul lucru pe care l-a spus, „simt că mor“, l-a spus ca pe un clișeu. Nu credea asta, nici eu, mai mult, ea a zis: „Nu știu ce-i cu mine“. Eu am insistat, fiindcă să întrebi înseamnă, într-un fel, să eviți acțiunea, și nu doar să întrebi, ci și să vorbești și să povestești evită săruturile și loviturile și luarea de măsuri, întreruperea așteptării; dar ce puteam eu să fac, mai ales la început, când totul trebuia să fie trecător, după regulile a ceea ce se întâmplă și ce nu se întâmplă, reguli care uneori se rup. „Îți vine să vomități?“ Ea nu a răspuns, a făcut un gest negativ cu ceafa cu sânge sau noroi pe jumătate uscat, ca și cum i-ar fi fost greu să articuleze. M-am ridicat din pat, am făcut un ocol și am ingenuncheat lângă ea ca să-i văd fața, i-am pus mâna pe antebraț (atingerea consolează,

ca mâna medicului). Avea ochii închiși și strânși în acel moment, gene lungi, ca și cum ar fi vătămat-o lumina de pe noptieră, pe care încă nu o stinsesem (eu însă mă gândisem deja să o fac peste puțin timp, înainte de indispoziția ei șovăisem dacă să o sting ori să o mai las: voiam să văd, încă nu văzusem acel trup nou care, cu siguranță, mă va bucura, nu o stinsesem). Am lăsat-o aprinsă, acum putea să ne fie utilă, având în vedere neașteptata ei stare, de boală ori depresie, frică ori remușcare. „Vrei să chem un medic?“ M-am gândit la improbabilele urgențe, fantasmagorii ale cărții de telefoane. A negat iarăși din cap. „Unde te doare?“, am întrebat, iar ea mi-a arătat fără putere o zonă imprecisă care cuprindea pieptul și abdomenul și mai jos, de fapt, tot corpul, mai puțin capul și extremitățile. Abdomenul îi era deja descoperit, la fel și pieptul, nu atât de mult, încă mai avea (deși descheiat) sutienul fără bretele, un vestigiu al verii, ca parte superioară a bikinilor, îi era puțin mic și poate și-l pusese, chiar dacă mai vechi, fiindcă mă aștepta în seara asta și totul era premeditat, în ciuda aparențelor și a coincidențelor, anevoie construite, care ne-au dus până la acel pat al căsniciei sale (știu că unele femei folosesc înadins numere mai mici, ca să se pună în evidență). Eu i-l descheiasem, lenjeria nu-i căzuse însă, Marta o mai ținea cu brațele ori cu subsuoara, poate fără să vrea, acum. „Începe să-ți treacă?“ „Nu, nu știu, cred că nu“, a spus ea, Marta Téllez, cu vocea nu doar slăbită, ci și deformată de durere sau de angoasă, fiindcă, de fapt, nu știu dacă o durea. „Așteaptă puțin, aproape că nu pot să vorbesc“, a adăugat – a te simți rău te lenevește – și totuși a mai spus ceva, nu-i era destul de rău ca să uite

de mine sau era atentă în orice împrejurare, chiar dacă tocmai murea, în scurta mea conversație cu ea, mi s-a părut o persoană atentă (dar atunci nu știam că tocmai murea); „Bietul de tine“, a spus, „nu te așteptai la asta, ce noapte oribilă“. Nu mă așteptam la nimic sau poate că da, la ce se aștepta și ea. Noaptea nu fusese oribilă până atunci, poate cam plictisitoare, nu am știut însă dacă ghicea deja ce avea să i se întâmple ori dacă se referea la așteptarea excesivă din cauza copilului căruia nu i se făcea somn. M-am ridicat, am înconjurat din nou patul și m-am culcat iarăși pe partea pe care o ocupasem înainte, în stânga, gândindu-mă (i-am văzut din nou ceafa nemișcată, brăzdată, strânsă ca de frig): „Poate e mai bine să aștept și să n-o întreb o vreme, s-o las în pace să vedem dacă îi trece, să n-o oblig să răspundă la întrebări, nici să se gândească la fiecare câteva secunde dacă îi e un pic mai bine ori un pic mai rău, să te gândești la boală nu face decât să o agraveze, la fel și o supraveghere prea atentă“.

M-am uitat la pereții aceluia dormitor, căruia nu-i dădusem atenție când am intrat, fiindcă o priveam pe femeia care mă conducea de mână, înainte vioaie sau timidă, iar acum zdruncinată. Era o oglindă în fața patului, de parcă ar fi fost o cameră de hotel (un cuplu căruia îi place să se privească, înainte de-a ieși pe stradă, înainte de-a se culca). În rest, era un dormitor obișnuit, de două persoane; pe noptiera din partea mea (ea se lăsase să alunece de la început înspre cea pe care o ocupa în fiecare noapte, ceva indiscutabil și mecanic, și în fiecare dimineață), existau urmele unui bărbat: un calculator, un *coupe-papier*, o mască de avion pentru atenuarea luminii oceanului,

monede, o scrumieră murdară și un radio cu deșteptător, în spațiul de jos, un cartuș de țigări, din care nu mai rămăsese decât un pachet, un flacon de colonie foarte virilă de Loewe, care-i fusese dăruită, probabil, chiar de Marta, la o aniversare recentă, două romane, dăruite și ele (sau nu, eu însă nu mă vedeam cumpărându-le), un tub de Redoxon efervescent, un pahar gol, pe care n-o fi avut timp să-l strângă înainte de-a pleca în călătorie, suplimentul unei reviste cu programul de televiziune, nu o să-l vadă, călătorea astăzi. Televizorul era jos, lângă pat, alături de oglindă, oameni comozi, o clipă mi-a trecut prin minte să-l pornesc cu telecomanda, dar telecomanda se afla pe cealaltă noptieră, a Martei, și trebuia să mai înconjur o dată patul sau s-o deranjez întinzându-mi brațul pe deasupra capului ei, la ce s-o fi gândind, oare era depresie ori frică ce-a cuprins-o? Am întins brațul și am luat telecomanda, ea nu și-a dat seama, deși i-am atins părul cu mâneca suflecată a cămășii. Pe peretele din stânga era o reproducere după un tablou cam lipsit de gust, pe care-l cunoșteam bine, pictat de Bartolomeo da Venezia, îl văzusem la Frankfurt, reprezenta o femeie cu lauri, cu tocă și bucle rare, cu diademă pe frunte, cu un buchet de floricele în mâna ridicată și cu un sân dezgolit (mai degrabă plat); în dreapta, se aflau dulapuri încastrate vopsite în alb, ca pereții. Acolo, înăuntru, or fi hainele pe care soțul nu și le-a luat cu el în călătorie, majoritatea, era o absență scurtă, după cum îmi spusese soția lui, Marta, în timpul cinei, o deplasare la Londra. Se aflau, de asemenea, două scaune cu haine nestrânse, poate murdare sau poate spălate și încă necălcate, lumina de pe noptiera Martei nu ajungea să le lumineze bine.

Pe unul dintre scaune am văzut haine de bărbat, un sacou atârnat pe spătarul scaunului ca pe un umeras, niște pantaloni cu cureaua încă pusă, cu catarama groasă (cu fermoarul deschis, ca toți pantalonii scoși), câteva cămăși descheiate de culoare deschisă, soțul tocmai fusese în acel loc, în acea dimineață se trezise chiar acolo, pe perna pe care eu îmi sprijineam acum spatele, și se hotărâse să-și schimbe pantalonii, poate că Marta refuzase să i-i calce. Acele haine încă mai respirau. Pe celălalt scaun se aflau, în schimb, haine de femeie, am văzut niște ciorapi de culoare închisă și două fuste ale Martei Téllez, nu aveau stilul celei pe care încă o mai avea pe ea, ci erau mai elegante, poate că le probase nehotărâtă până cu un minut înainte de a suna eu la ușă, pentru întâlnirile galante nu știi niciodată să-ți alegi îmbrăcămintea (eu nu avusesem probleme, pentru mine nu era sigur că avea să fie galantă și, pe deasupra, garderoba mea e monotonă). Fusta aleasă i se șifona foarte tare în poziția pe care o adoptase, Marta stătea ghemuită, am văzut că își strângea degetele mari cu celelalte degete, cu picioarele adunate, ca și cum ar fi făcut un efort să-și calmeze cu presiunea lor stomacul și pieptul, ca și cum ar fi vrut să le înfrâneze, poziția îi lăsa la vedere chiloții, iar aceștia, la rândul lor, o parte din fese, erau un număr prea mic. M-am gândit să-i așez fusta dintr-o bruscă pudoare și ca să nu i se șifoneze, dar nu puteam să mă opresc să-mi placă ce vedeam și, probabil, nu aveam să apuc să văd mai mult, dacă ea nu-și revenea, iar Marta probabil că se așteptase la această șifonare, începuseră deja să apară urme pe fustă, așa cum se întâmplă de obicei în nopțile inaugurale, nu există în ele respect pentru hainele care se scot, nici pentru cele

care rămân, ci doar pentru noul trup necunoscut: poate de aceea nu călcase nimic din ce era de călcat, fiindcă știa că oricum va trebui să calce și în ziua următoare fusta pe care urma să și-o pună în seara în care mă primește, pe care dintre ele oare, care îi vine oare mai bine, totul se șifonează sau se pătează sau se distruge și rămâne pe moment de nefolosit, în asemenea cazuri.

Am dat încet sonorul televizorului cu telecomanda, înainte de a-l porni, și, așa cum voiam eu, a apărut imaginea fără sunet și ea nu și-a dat seama, deși imediat a crescut lumina în cameră. La televizor era Fred MacMurray, subtitrat, un film vechi pentru ore târzii. Am făcut o trecere în revistă a tuturor canalelor și m-am întors la MacMurray alb-negru, la fața lui nu prea inteligentă. Și acela a fost momentul în care n-am mai putut să nu mă gândesc, deși nimeni nu se gândește prea mult, nici în ordinea în care apoi se povestesc sau rămân scrise lucrurile: „Ce fac eu aici?“, m-am gândit. „Mă aflu într-o casă pe care n-o cunosc, în dormitorul unui individ pe care nu l-am văzut niciodată și căruia nu-i știu decât numele de botez, pe care soția lui l-a menționat firesc și intolerabil de mai multe ori în timpul serii. Este și dormitorul ei și de aceea mă aflu aici, veghindu-i boala, după ce i-am scos câteva haine și am atins-o, pe ea, da, o cunosc, chiar dacă puțin și de numai două săptămâni, asta e a treia oară când o văd în viața mea. Soțul a sunat acum câteva ore, când eu eram deja în casa lui și luam cina, a sunat să spună că a sosit cu bine la Londra, că a cinat minunat la Bombay Brasserie și că se pregătea să se bage în patul camerei lui de hotel, în dimineața următoare avea de lucru, se afla într-o călătorie scurtă de serviciu.“ Iar soția